

Det är föredömligt att även mindre kända hus, såsom privata villor och industribyggnader i stadens utkanter, blivit uppmärksammade i ord och bild. En Malmökarta där 47 funkishus är markerade och ett urval med lästips återfinns i slutet av boken.

Arkitekten Tyke Tykesson har tidigare bl.a. med boken *Arkitekterna som formade Malmö* (tillsammans med Björn Magnusson Staaf), varit redaktör för *Guide till Malmös arkitektur* och lett arbetet av kartläggningen av efterkrigstidens bebyggelse i projektet *Storstadens arkitektur och kulturmiljö*. Den här boken är en del av Skönhetsrådets satsning på skrifter om Malmös bebyggelse, där även Henrik Ranbys *Jugendepoken i Malmö* ingår. Då litteraturen om arkitektur i landets tredje största stad länge varit bristfällig eller summarisk får man hoppas att detta lovvärda kunskapspridande fortsätter.

Anna Ingemark, Linköping

Jonas Fröberg: *Masonit. De oanade möjligheternas material*. Byggförlaget, Stockholm 2004. 160 s., ill. ISBN 91-7988-253-6.

Träfiberplattan masonit är ett av flera byggnadsmaterial som introducerades under mellankrigstiden, material som hade många användningsområden och som dessutom var virkesekonomiskt fördelaktiga. Jonas Fröberg har skrivit en liten fin bok om denna skiva, vars möjligheter under en period tycktes, som bokens undertitel anger, oanade.

Processens uppfinnare var den amerikanske ingenjören William H. Mason. Råvaran var flis som blev över på de stora sågverken och som i allmänhet ruttnade bort oanvänd. Mason kom på en metod att ta till vara flisen genom att mjuka upp den under högt ångtryck och därefter pressa samman den under värme och tryck. Masonitskivan tillverkades i flera kvaliteter med olika ändamål. I Sverige blev grosshandlaren och sågägaren Carl Wikström intresserad av processen vid slutet av 1920-talet. Wikström fick tillgång till en produktionslicens och inledde tillverkningen 1929 i sågverket i Rundvik, Västerbotten.

Liksom flera andra material föreföll masoniten särskilt lämplig för funktionalismens släta ytor och strävan mot materialsnåla konstruktioner. Skivan slog snabbt igenom, inte minst genom dess närvaro på Stockholmsutställningen 1930.

Förutom som byggnadsmaterial ansågs masoniten lämplig till både det ena och det andra. Småbåtar och

kanoter, garage, husvagnar, bilinredning. Jonas Fröbergs bok är full med bilder på olika användningsområden.

Jonas Fröbergs entusiasm är ibland smittande, ibland väl hurtfrisk. Liksom många andra författare och journalister som under de senare åren har intresserat sig för folkhemmets vardagliga bebyggelse är det som om han inte tog det omskrivna riktigt på allvar. Fröbergs bok är bitvis underhållande och dessutom snyggt paketerad. Men boken hade onekligen vunnit på om viljan att presentera en god story hade parats med ambitionen att ge masoniten ett något rejälare kulturhistoriskt sammanhang.

Lars-Eric Jönsson, Lund

Göran Bergengren: *Med anledning av Atterbom*. Carlssons bokförlag, Stockholm 2004. 156 s., ill. ISBN 91-7203-622-2.

I Åsbo socken i sydvästra Östergötland bor sedan många år författaren, biologen, naturvårdsdebattören, biodlaren, filosofie hedersdoktorn m.m. Göran Bergengren. Under dessa år har han publicerat en lång rad böcker, många med stark anknytning till landskapet Östergötland, dess natur och kultur.

Sockenen Åsbo var också Per Daniel Amadeus Atterboms barndoms landskap, till vilket han ofta återvände. Hans föräldrasläkter var på båda sidor östgötska så långt man kan spåra. Uppväxten på komministerbostället Pålsbo och senare hos morföräldrarna i prostgården i Åsbo kom att prägla skaldens hela liv. Intill barndomshemmet låg Pålsbo löväng, ”en floristisk oas”, en av landets atrikaste, som enligt Bergengren kom att dana romantikern Atterbom och bli en del av hans eftermäle. Bergengrens senaste bok *Med anledning av Atterbom* kretsar helt kring Åsbobygden, starkt präglad av Åsboåns och Svartåns dalgångar.

I korta essayer med utgångspunkt i människor som levat i Åsbobygden, i möten med insekter, djur och fåglar eller små, ibland kan det tyckas, obetydliga detaljer i bebyggelse och natur bygger han upp sina berättelser framförallt kring landskapsbegreppet. ”Att iakttä landskapet är att ständigt se vad ingen annan ser. Och ändå befinna sig i något välkänt.” Atterbom och hans diktning är hela tiden närvarande i Bergengrens tankar och penna.

Bygden var också Carl Sandburgs fars födelsebygd och en av essayerna berättar om nationalskaldens besök i Åsbo 1959, måttligt intresserad av bygden och att skaka hand med honoratiorens och få del av socknens historia

på för honom obegriplig tyska! ”Jag vet att ni inte ljuger”. ”... vad som hände och hur./ de många invecklade svaren/ på vem? vad? när? var?/ och mer invecklat än något/ hur? hur?” diktar han efter besöket.

Landskapets kontinuitet är viktig för Bergengren. Snäckan från Yoldiahavet funnen i ett schakt på en skolgård, medeltidens riddarfäste i socknen, de människor som slitit på torpen och gårdarna under de senaste århundradena i landets torprikaste trakter, Atterbom och hans släkt som under lång tid upprätthöll prästjänsterna i bygden, Sandburg som avkomma och representant för alla dem som lämnat bygden. ”Allt är på väg: leråkrar och skyar, fjärlilar och berg, betraktaren och hans öga. Tid och otid, minne och dröm. Allt och ständigt.”

Vibeke Mathiesens gråtonade bilder ger en stark känsla av närvaro i det landskap som skildras.

Hans Medelius, Stockholm

En helt annan historia. Tolv historiografiska uppsatser. Samuel Edquist, Jörgen Gustafson, Stefan Johansson och Åsa Linderborg (red.). Opuscula Historica Upsaliensia 31. Historiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala 2004. 192 s., ill. ISBN 91-506-1732-x.

Föreställningen om att historien består av objektiva fakta som forskaren först fastställer och sedan tolkar efter stränga metodologiska principer, har länge dröjt kvar inom historieämnet. I en tidig och skarp uppgörelse med denna faktafetischism hävdade Michel de Certeau i boken *The Writing of History*, att historien alltid är något skrivet, något producerat av människohand. Forskaren är sysselsatt med att författa texter, och denna verksamhet är långt ifrån neutral eller objektiv. Vi känner igen denna kritik från diskussionen som med inspiration från postmodern filosofi varit tongivande inom humaniora sedan 1980-talet, inte minst bland etnologer. Däremot har den endast sporadiskt förts inom historieämnet. Ändå finns inom historieämnet en väl förankrad subdisciplin, historiografin, som har till syfte att utforska den egna vetenskapliga produktionen.

Under senare år har emellertid postmodernt influerade idéer börjat tas upp också av historiker. Intresset för historiografi har som följd därav ökat markant, nu med ett helt nytt sätt att närma sig historiografins frågor. Idag är diskussionen livlig och många forskningsprojekt har igångsatts vid flera historiska institutioner i landet

kring frågor om historiebrik, kulturarv, historiemedvetande, minne och minnesplatser, hur historieproduktion går till och förmedlas i samhället. Det senare har varit utgångspunkten för ett forskningsprojekt vid historiska institutionen i Uppsala, där man intresserar sig för hur historiemedvetande skapas i samhället utanför universitetsmiljön. Forskningsprojektet har också stimulerat till en livaktig seminarieverksamhet kring projektets frågeställningar, som i sin tur har givit upphov till en antologi. Antologin innehåller tolv uppsatser som spänner över vitt skilda ämnen, från teoretiska frågor inom historiografin, där också maktaspekter på historieskrivningen berörs, till förmedlingen av barn- och ungdomsböcker med historiskt innehåll och till analyser om historieskrivning från 1200-talet till idag. Fyra av bokens bidrag behandlar frågor inom ett välbekant forskningsområde för etnologer: hur nationella, regionala och lokala identiteter skapas, hur platser och element väljs ut och blir byggstenar i konstruktionen av identiteter.

Håkan Berglund-Lake, Sundsvall

Claes Johansson: *Folkhemmets farkoster. Om Cykelbilen Fantom och andra fräsiga hembyggen.* Byggförlaget, Stockholm 2004. 208 s., ill., ritning. ISBN 91-7988-232-3.

”För den starkt jäktade nutidsmänniskan är det ett verkligt behov att ha en hobby. I denna finner hon den rekreation och avkoppling hon så väl behöver.” Den rekommendationen gav Svenska Plywoodfabrikerna 1939 och den gäller väl också för dagens stressade människor.

Den här boken handlar om hembyggen av cykelbilar, lådbilar och liknande och skulle någon komma på idén att bygga en egen miljövänlig bil så medföljer en ritning till Cykelbilen Fantom.

Boken innehåller olika berättelser om människor och deras förhållande till bilen, vad den har betytt för t.ex. semesterresor eller hur man försökte uppfylla sina drömmar om en egen bil. Några byggde en familjebil som drevs med pedalkraft, resorna blev kanske inte så långa då, därför satte några in en motor. Fantasin känner inga gränser och ett par finska unga män blev amfibienauter och gav sig ut på en resa till Grisslehamn från Helsingfors via Åland.

Johansson har hittat många skojiga bilder i arkiv och privata fotoalbum. Han har tidigare gett ut en bok om mopeden, *Trettio knyck – mopeden i Sverige*.

Margareta Tellenbach, Bjärred